

Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile Psikopatolojik Semptomlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Kaerbinu ABUDUSUFUER*
Oğuzhan YILDIRIM**
Hatice KUMCAĞIZ***

ÖZ

Son dönemlerde yaşanan teknolojik gelişmeler birçok alanda kendini göstermektedir. Özellikle iletişim alanında gerçekleşen yenilikler insan ilişkilerini ve ilişki problemlerini dijital ortama taşımaya başlamıştır. İnternet üzerinden hakarete bulunma, başkalarına ait özel bilgileri okuma veya paylaşma, utandırıcı mesajlar çekme, mağdur olan kişinin resimlerini çekme ve yayma gibi davranışlar siber zorbalık adı altında değerlendirilir. Bu davranışlara maruz kalan bireyler ise siber mağduriyet yaşamaktadırlar. Bu bireylerin çeşitli ruhsal sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerini farklı değişkenler açısından incelemek amaçlanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada 171'i kadın 43'ü erkek olmak üzere toplamda 214 katılımcı yer almıştır. Araştırma sonuçlarına göre siber mağduriyet ve siber zorbalığın erkeklerde kadınlara göre daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir. Ayrıca günlük internet kullanım süresi arttıkça bireylerin daha fazla siber mağduriyet ve siber zorbalık deneyimledikleri görülmüştür. Son olarak ise siber mağduriyet ve siber zorbalık deneyimleri ile anksiyete, depresyon ve stres arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Psikopatolojik Semptomlar, Anksiyete, Depresyon, Stres.

Investigation of the Relationship Between Cyberbullying, Cyber Victimization and Psychopathological Symptoms

ABSTRACT

Recently, technological developments have been observed in many areas. Especially innovations in communication have started to transfer human relations and relationship problems to the digital environment. Behaviors such as insulting, reading or sharing private information about others, sending embarrassing messages, taking and spreading pictures of the victim on the internet are considered as cyberbullying. Individuals exposed to these behaviors experience cybervictimization. It is seen that these individuals have different mental problems. Therefore, in this study, it was aimed to examine the cybervictimization and cyberbullying levels of university students in terms of different variables. A total of 214 participants, 171 women and 43 men, took part in this study, in which the relational survey model, one of the quantitative research methods, was used. According to the results of the research, it has been determined that cybervictimization and cyberbullying are more common in men than in women. In addition, it has been observed that individuals experience more cybervictimization and cyberbullying as the daily internet usage time increases. Finally, it was determined that there were significant relationships between cybervictimization and cyberbullying experiences and anxiety, depression and stress.

Keywords: Cyberbullying, Cybervictimization, Psychopathological Symptoms, Anxiety, Depression, Stres.

1. Giriş

Bilgi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte iletişim cihazlarının da kullanım alanı bir hayli genişlemiştir. Böylece farklı birçok aplikasyon ortaya çıkmış ve sosyal medya uygulamaları kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Özellikle bu teknolojik gelişmelerin yoğun olduğu dönemde dünyaya gelen kişiler teknolojiyle küçük yaşlarda tanıştığı için bu gelişmelere daha kolay uyum sağlamıştır. Böylece teknoloji bireylerin günlük yaşamının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiş ve insanların yaşamlarında birtakım farklılıklar ortaya çıkmaya başlamıştır (Karaaslan & Budak, 2012; Kuyucu, 2017).

Teknolojik gelişmeler insan yaşamında birçok faydayı beraberinde getirmektedir (Göger, 2021). İletişim kurmada ve bilgiye ulaşmada hızın ve kolaylığın artması teknolojinin en büyük artısı olarak görülmektedir. Ancak bunun yanında bu gelişmelerle birlikte özellikle cep telefonlarının kontrolsüz kullanımıyla insan yaşamı olumsuz yönde etkilenebilmektedir (Ertem, 2006). Hatta öyle ki teknoloji kullanımıyla birlikte insan

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, kalbinur1208@gmail.com

** Uzm. Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, oguzhanyildirim.pdr@gmail.com

*** Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, haticek@omu.edu.tr

Makalenin Gönderim Tarihi: 25.04.2022; Makalenin Kabul Tarihi: 24.07.2022

yaşamında gerçekleşen sorunlar ve meydana gelen ruhsal bozukluklar ilk olarak 2013 yılında *Rubsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı*'nda (APA, 2013) yer almaya başlamıştır (Apak & Yaman, 2019).

Teknolojinin ve iletişim araçlarının gelişimiyle birlikte meydana gelen problemlerden biri sosyal medya kullanımında yaşanmaktadır. Özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki bireylerde sosyal medya bağımlılığının önemli bir sorun olduğu görülmektedir (Çömlekçi & Başol, 2019; Deniz & Gürültü, 2018). Sosyal medya kullanan bireyler arasında da gündelik yaşamda olduğu gibi ilişkisel sorunların ortaya çıkması öngörülebilir bir sonuçtur. Siber zorbalık ve siber mağduriyet olarak isimlendirilen sorunlar internet üzerinden bir tarafın zorbalık yapması, diğer tarafın bu konuda mağduriyet yaşamasıdır (Tanrıku, 2020). Bu durum gerçek yaşamdaki zorbalığın dijital ortamda gerçekleşmesi gibi düşünülebilir.

Dijital ortamda gerçekleştirilen siber zorbalık davranışları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Küfür etme,
- Hakarete bulunma,
- Utandırıcı mesajlar çekme,
- Başkasına ait özel bilgilere ulaşma,
- Başkasına ait özel bilgileri sosyal mecralarda paylaşma,
- Başkasının fotoğraflarını izinsiz çekme,
- Başkasının fotoğrafını izinsiz şekilde paylaşma ve yayma (Erdur-Baker & Kavşut, 2007; Şahin vd., 2010).

İnternetin kolay ulaşılabilir olması, sosyal medya uygulamalarının yaygınlaşarak daha fazla kişi tarafından kullanılması, sosyal medya hesabını açmada kolaylıkların sağlanması ve gizli hesapların kullanılması sonucu siber zorbalık ve bunun yarattığı siber mağduriyet gün geçtikçe hızlanarak artmaktadır (Göger, 2021). Siber zorbalığa maruz kalan kişiler siber mağduriyet yaşamaktadır. Bu mağduriyete maruz kalan kişiler ise sosyal ve duygusal sorunlar (Kestel & Akbıyık, 2016) başta olmak üzere bazı psikopatolojik semptomlarla da mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar (Balci, 2021). Psikopatolojik semptomlar depresyon, anksiyete ve stres gibi problemleri kapsamaktadır (Akçınar-Yayla & Karaköse-Çelik, 2021; Çam, 2014). Başka rahatsızlıklarla da birlikte görülebilen depresyon her toplumda ve yaşamın her döneminde sıklıkla ortaya çıkabilir (Deveci, Ulutaşdemir & Açık, 2013; Yüksel, 1984). Siber zorbalığın depresyonun yanında neden olduğu bir diğer problem de anksiyetedir. Siber zorbalığın neden olduğu siber mağduriyet ile anksiyete arasında ilişkiler bulunmaktadır (Balci, 2021; Durna, 2013). Nitekim anksiyete ile depresyonun belirtileri ve nedenleri arasında benzerlikler görülmektedir. Hatta bu iki problem sıklıkla bir arada da yaşanabilmektedir (Türkçapar, 2004). Depresyon ve anksiyeteye eşlik edebilen bir diğer sorun olan stres faktörü de siber zorbalık aracılığıyla şiddetlenebilmektedir (Çetin vd., 2012). Bu bağlamda mevcut araştırmada ruh sağlığı açısından önemli bir tehdit unsuru olarak görülen siber zorbalık ve mağduriyet ile psikopatolojik semptomlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada katılımcıların belirli özelliklerini ortaya koymak ve farklı değişkenler arasındaki ilişkileri elde etmek amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama metoduna (Büyüköztürk vd., 2016) başvurulmuştur.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcı grubuna ilişkin toplanan demografik özellikler aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik özellikler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	171	79.9
	Erkek	43	20.1
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-3 Saat Arası	59	27.6
	3 Saat Üstü	155	72.4
İnternete Erişim Cihazı	Bilgisayar	39	18.2
	Cep Telefonu	175	81.8

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya 171'i kadın 43'ü erkek olmak üzere toplamda 214 üniversite birinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların 59'u 0-3 saat arası internet kullanırken 3 saat üzerinde internet kullananların sayısı 155'tir. Son olarak 175 katılımcı internete cep telefonları ile bağlanırken 39'u bilgisayar aracılığıyla internet kullanmaktadır. Araştırmada yer alan çalışma grubu basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi örnekleme seçme teorilerinin temeli olarak düşünülmektedir (Johnson & Christensen, 2014). Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının geç ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerindeki bireyler üzerinde yapıldığı göz önüne alınarak araştırmanın çalışma grubunu üniversite birinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın katılımcılarına sosyodemografik soruları içeren kişisel bilgi formu ile *Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (DASS 21)* ve *Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık Ölçeği* uygulanmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcılara ilişkin cinsiyet, yaş, internette günlük geçirilen süre ve internete girmek için kullanılan cihaz soruları yer almaktadır.

2.3.2. Siber Mağduriyet ve Zorbalık Ölçeği

Çetin, Yaman ve Peker (2011) tarafından geliştirilen 'Siber Mağduriyet ve Zorbalık Ölçeği'nin (SMZÖ) *siber sahtecilik (SS)*, *siber dilsel zorbalık (SDZ)* ve *kimliğini gizleme (KG)* olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. SMZÖ; *Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ)* ve *Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ)* olarak isimlendirilen her biri 22 maddeden oluşan iki ölçekten meydana gelmektedir. Her iki ölçekte yer alan sorular aynıdır. Ancak ölçeğin "Bana Yapıldı" kısmı *Siber Mağduriyet Ölçeği*'ni, "Ben Yaptım" kısmı ise *Siber Zorbalık Ölçeği*'ni oluşturmaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. AFA sonucunda *Siber Mağduriyet Ölçeği* ve *Siber Zorbalık Ölçeği* üç faktörlü yapıya ulaşmıştır. İç tutarlık güvenilirlik katsayısı incelendiğinde SMÖ ve SZÖ için .89 değeri bulunmuştur. Ölçüt geçerliği için Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen, Can (2002) tarafından Türk kültürüne uyarlanan Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. SMZÖ ile Saldırganlık ölçeği arasındaki korelasyon katsayıları SMÖ için .27, SZÖ için ise .36 olarak hesaplanmıştır. Mevcut araştırmada ise Siber Mağduriyet Ölçeği Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .89, Siber Zorbalık Ölçeği Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (DASS 21)

Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği'nin orijinal hali Lovibond ve Lovibond (1995) tarafından geliştirilmiştir. Depresyon, Anksiyete ve Stres boyutlarında 14'er madde bulunmakta ve ölçek toplam 42 maddeden meydana gelmektedir. Ancak Bowen (1997) bu ölçeğin daha az maddeye sahip formlarının da aynı yapıyı ölçebileceğini ifade etmiş ve oluşturulan 21 maddelik form birçok çalışmada kullanılmıştır. Türk kültürüne uyarlaması yapılan her bir alt boyutu 7 madde olmak üzere toplam 21 maddeden oluşan bu ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışması Yılmaz, Boz ve Arslan (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerliliği için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmış ölçeğin orijinalindeki faktöriyel yapı doğrulanmıştır. Güvenirlik çalışması kapsamında ise Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve Anksiyete boyutu için .81, Depresyon boyutu için .82, Stres boyutu için ise .76 değerlerine ulaşılmıştır. Omega değerlerine bakıldığında da Anksiyete boyutu için .81, Depresyon boyutu için .82, Stres boyutu için .76 değerleri elde edilmiştir. Bu değerlere göre ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Mevcut araştırmada elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları ise Anksiyete boyutu için .84, Depresyon boyutu için .89, Stres boyutu için .90 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizi için uygun bir istatistik paket programı kullanılmıştır. Öncelikle kayıp ve uç değerlere bakılmış ve verilerin normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Araştırmanın normalliğini bozan ve yüksek oranda kayıp değerlere sahip olan 36 veri veri setinden çıkarılmıştır. Bu

durumda kalan 214 veri ile analizler gerçekleştirilmiştir. Verilerin normal dağılım sergileyip sergilemediğini test etmek amacıyla Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmış ve bu değerlerin -3 ile +3 arasında çıktığı tespit edilmiştir. Bunların yanında Normal Q-Q Plot grafikleri ile Histogram grafikleri de verilerin normal dağılım sergilediğini göstermiştir. Verilerin normallik varsayımını sağlaması sonucu araştırmada parametrik testlerden Bağımsız Örneklem T Testinin ve Pearson Moment Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini ortaya koymak için hesaplanan etki büyüklüklerinde .01 küçük, .06 orta ve .14 büyük kriterleri göz önüne alınmıştır (Cohen, 1988).

2.5. Etik

Araştırmanın başında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan etik izin alınmıştır (Karar Tarihi: 25.02.2022; Toplantı Sayısı: 2; Karar Sayısı: 2022-116). Araştırmanın başından sona kadar olan süreçte Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde yer alan koşullara uyulmuştur. 'Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler' bölümünde yer alan durumlardan uzak durulmuştur.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde gerçekleştirilen analiz sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2. Anksiyete Puanlarının Bazı Demografik Değişkenlere Göre Analiz Sonuçları

		n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Cinsiyet	Kadın	171	4.92	4.90	212	.00	1.00
	Erkek	43	4.93	4.65			
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-3 Saat Arası	59	3.40	3.39	134.18	-2.02	.05*
	3 Saat Üstü	155	5.30	5.11			
İnternete Erişim Cihazı	Bilgisayar	39	6.43	5.20	47.05	1.76	.08
	Cep Telefonu	175	4.59	4.44			

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların anksiyete düzeylerinin cinsiyet ve kullandıkları internet cihazı değişkenlerine göre değişiklik göstermediği belirlenmiştir ($p > .05$). Bunun yanında internet kullanma süresine bakıldığında internette 3 saat üstünde vakit geçiren katılımcıların ($\bar{x} = 5.30$) 0-3 saat arası vakit geçirenlere ($\bar{x} = 3.40$) göre daha yüksek düzeyde anksiyeteye sahip oldukları saptanmıştır ($t_{(134,18)} = -2.02$, $p < .05$; Cohen's $d = -.44$). Cohen (1988) tarafından belirlenen ölçütlere göre etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Depresyon Puanlarının Bazı Demografik Değişkenlere Göre Analiz Sonuçları

		n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Cinsiyet	Kadın	171	6.51	6.11	212	.00	.99
	Erkek	43	6.51	6.07			
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-3 Saat Arası	59	4.58	5.35	120.77	-3.12	.00*
	3 Saat Üstü	155	7.25	6.20			
İnternete Erişim Cihazı	Bilgisayar	39	6.69	6.01	212	.20	.84
	Cep Telefonu	175	6.47	6.12			

Tablo 3'e göre katılımcıların depresyon düzeylerinin cinsiyet ve kullandıkları internet cihazı değişkenlerine göre değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($p > .05$). Ancak 3 saat üstünde internet kullanan katılımcıların ($\bar{x} = 7.25$) depresyon düzeyleri 0-3 saat arası kullananlara göre ($\bar{x} = 4.58$) anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($t_{(120,77)} = -3.12$, $p < .05$; Cohen's $d = -.46$). Cohen (1988)'in ölçütlerine göre etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Stres Puanlarının Bazı Demografik Değişkenlere Göre Analiz Sonuçları

		n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Cinsiyet	Kadın	171	8.50	6.70	212	1.13	.26
	Erkek	43	7.20	6.52			
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-3 Saat Arası	59	6.54	6.95	212	-2.32	.02*
	3 Saat Üstü	155	8.88	6.46			
İnternete Erişim Cihazı	Bilgisayar	39	8.08	7.24	212	-.17	.87
	Cep Telefonu	175	8.27	6.56			

Tablo 4'e bakıldığında katılımcıların stres düzeylerinin cinsiyet ve kullandıkları internet cihazı değişkenlerine göre anlamlı olarak değişmediği görülmektedir ($p > .05$). Bununla beraber internette 3 saat üstünde vakit geçirenlerin ($\bar{x} = 8.88$) stres düzeyleri daha az vakit geçirenlere ($\bar{x} = 6.54$) göre anlamlı olarak daha yüksektir ($t(212) = -3.32, p < .05$; Cohen's $d = -.35$). Bu değişimin etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu görülmektedir. Yukarıda yer alan araştırma bulguları "*Bireylerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri günlük internet kullanım süresine göre anlamlı şekilde değişmektedir*" şeklinde kurulan araştırma denencesini doğrulamaktadır.

Tablo 5. Siber Mağduriyet Düzeyinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre Analiz Sonuçları

		n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Cinsiyet	Kadın	171	28.19	8.23	212	-2.55	.01*
	Erkek	43	31.95	10.21			
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-3 Saat Arası	59	26.15	7.24	130.62	-3.23	.00*
	3 Saat Üstü	155	30.01	9.08			
İnternete Erişim Cihazı	Bilgisayar	39	28.64	9.78	212	-.24	.81
	Cep Telefonu	175	29.01	8.56			

Katılımcıların siber mağduriyet düzeylerinin cinsiyet ve internet kullanım süresi değişkenlerine göre anlamlı şekilde değiştiği görülmektedir. Erkeklerin ($\bar{x} = 31.95$) kadınlara göre ($\bar{x} = 28.19$) daha yüksek düzeyde siber mağduriyet yaşadıkları anlaşılmaktadır ($t(212) = -2.55, p < .05$; Cohen's $d = -.40$). Etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu görülmektedir. İnternet kullanımı 3 saat üstü olan katılımcıların ($\bar{x} = 30.01$) 0-3 saat arası kullananlara göre ($\bar{x} = 26.15$) daha yüksek düzeyde siber mağduriyet yaşadıkları tespit edilmiştir ($t(130.62) = -3.23, p < .05$; Cohen's $d = -.47$). Etki büyüklüğünün ise orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Siber Zorbalık Düzeyinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre Analiz Sonuçları

		n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Cinsiyet	Kadın	171	25.34	4.53	212	-3.69	.00*
	Erkek	43	30.72	9.30			
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-3 Saat Arası	59	24.97	4.74	144.71	-2.47	.01*
	3 Saat Üstü	155	26.98	6.57			
İnternete Erişim Cihazı	Bilgisayar	39	27.49	7.95	47.08	.97	.34
	Cep Telefonu	175	26.18	5.70			

Tablo 6'ya göre siber zorbalık düzeylerinin cinsiyet ve internet kullanım süresi değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Erkeklerin ($\bar{x} = 30.72$) kadınlara göre ($\bar{x} = 25.34$) daha yüksek düzeyde siber zorbalıkta buldukları görülmektedir ($t(212) = -3.69, p < .05$; Cohen's $d = -.73$). Etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu saptanmıştır. İnternet kullanımı 3 saat üstü olan katılımcıların ($\bar{x} = 26.98$) 0-3 saat arası kullananlara göre ($\bar{x} = 24.97$) daha yüksek düzeyde siber zorbalıkta buldukları tespit edilmiştir ($t(144.71) = -2.47, p < .05$; Cohen's $d = -.35$). Etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu araştırma bulguları "*Bireylerin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeyleri günlük internet kullanım süresine göre anlamlı şekilde değişmektedir*" şeklinde kurulan araştırma denencesini doğrulamaktadır.

Tablo 7. Siber Mağduriyet ve Zorbalık Düzeyleri ile Anksiyete, Depresyon ve Stres Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5
1.Siber Mağduriyet Düzeyleri	1				
2.Siber Zorbalık Düzeyleri	.58**	1			
3.Anksiyete	.22**	.18**	1		
4.Depresyon	.25**	.19**	.46**	1	
5.Stres	.29**	.18**	.51**	.60**	1
\bar{x}	28.94	26.42	4.93	6.51	8.24
Ss	8.77	6.17	4.85	6.09	6.67

N=214 **p < .01 *p < .05

Araştırmadaki değişkenler arasındaki korelasyonların test edildiği bu tabloda tüm değişkenlerin birbiriyle istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilere sahip oldukları görülmektedir ($p < .05$). Siber mağduriyet ile siber zorbalık ($r = .58$), anksiyete ($r = .22$), depresyon ($r = .25$) ve stres ($r = .29$) arasında pozitif anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Siber zorbalık ile anksiyete ($r = .18$), depresyon ($r = .19$) ve stres ($r = .18$) arasında pozitif anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür. Bunun yanında anksiyete ile depresyon ($r = .46$) ve stres ($r = .51$) arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanırken depresyon ile stres ($r = .60$) arasında da anlamlı pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırma bulguları “Bireylerin siber zorba davranışlar sergileme düzeyleri ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır” ve “Bireylerin siber mağduriyet yaşama düzeyleri ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır” olarak kurulan araştırma denencesinin doğrulandığını ortaya koymaktadır.

4. Tartışma

Bu araştırmada siber zorbalığın ve siber mağduriyetin cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek düzeyde siber zorba davranışlarında buldukları ve siber mağduriyete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde bu sonucu destekleyen birçok araştırma bulgusu bulunmaktadır. Erbiçer (2017) ile Erdur-Baker ve Kavşut (2007) benzer olarak erkeklerin kadınlardan daha fazla siber zorba davranışlarında bulduklarını ve siber mağduriyete maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Siber mağduriyetin cinsiyete göre değişmediği sonucuna ulaşan Bingöl ve Tanırkulu (2014), Dalmaç-Polat ve Bayraktar (2016) ve Eroğlu (2014) siber zorbalığın ise cinsiyete göre farklılaştığını ve erkeklerin daha fazla siber zorbalığa başvurduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuçlardan farklı olarak Akbaba ve Eroğlu (2013) kadınların erkeklere göre daha fazla siber mağduriyete maruz kaldıkları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca alanyazında siber zorbalık ve siber mağduriyetin cinsiyete göre değişmediğini ortaya koyan birçok araştırmaya da rastlanmaktadır (Dursun, Gökçe & Aytaç, 2020; İğdeli, 2018; Özdemir & Akar, 2011).

Mevcut araştırmada günlük internet kullanım süresine göre siber mağduriyet ve siber zorbalık düzeylerinin farklılaştığı saptanmıştır. Benzer şekilde İğdeli (2018), Serin (2012), Özdemir ve Akar (2011), Süslü ve Oktay (2018) internette geçirilen süre arttıkça siber zorbalık ile siber mağduriyetin arttığını ortaya koymuşlardır. Ancak bununla beraber Eroğlu (2014) ve Semerci (2017) internet kullanım süresi ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Siber zorbalığın en fazla cep telefonu aracılığıyla yaşandığı görülmektedir (Özdemir & Akar, 2011). Bu araştırmada da katılımcıların internete girmek amacıyla kullandıkları cihaza göre siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin değişip değişmediği incelenmiş ve anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Alanyazında bu bulguyu destekler nitelikte araştırmalar bulunmaktadır. Süslü ve Oktay (2018) yapmış olduğu çalışmada bilgisayar, cep telefonu ve tablet gibi farklı cihazların kullanımıyla siber zorbalık ve mağduriyetin değişmediğini tespit etmiştir. Benzer şekilde Çiftçi (2018) de kullanılan internet araçlarının siber zorbalık davranışı üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre katılımcıların siber mağduriyet ve siber zorbalık yaşantıları ile anksiyete, depresyon ve stres gibi psikopatolojiler arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Siber zorbalık ve mağduriyetin bu psikopatolojileri tetiklediği anlaşılmaktadır. Alanyazın tarandığında siber zorbalık ve siber mağduriyetin birçok ruhsal ve duygusal soruna yol açtığını vurgulayan birçok araştırma bulgusu bulunmaktadır. Peker (2015) siber zorbalık ile siber mağduriyetin olumsuz duygulanıma neden olduğunu

ortaya koymaktadır. Dursun, Gökçe ve Aytaç (2020) tarafından yapılan araştırmaya göre siber zorbalığa maruz kalan yani siber mağduriyet yaşayan üniversite öğrencileri yoğun öfke, anksiyete ve üzüntü yaşamaktadırlar. Gene siber zorbalığa maruz kalan üniversite öğrencileri kaygılanmakta, öfkelenmekte ve uyku sorunları yaşamaktadırlar (Bayram ve Saylı, 2013). Siber mağduriyet ve siber zorbalık ile depresyon (Dalmaz, 2014; Erdur-Baker ve Tanrikulu, 2010), intikam duygusu (Yaman ve Peker, 2012), endişe (Musharraf ve Anis-ul-Haque, 2018), aşağılanmışlık, nefret (Şahin, Sarı, Özer ve Er, 2010) ve stres (Alhujaili, Karwowski, Wan ve Hancock, 2020) arasında ilişkiler gözlenmiştir. Martínez-Monteagudo ve arkadaşları (2020) tarafından yaşları 18 ile 46 arasında değişen 1282 üniversite öğrencisiyle yürütülen çalışmada siber zorbalığın yüksek düzeyde stres ve depresyona neden olduğu görülmüştür. Alrajeh, Hassan, Al-Ahmed ve Hassan (2021) ve Selkie, Kota, Chan ve Moreno (2015) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer şekilde siber zorbalığa maruz kalma ile depresyon arasında anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Depresyon, stres ve anksiyetenin yanında siber zorbalığın takıntı ve fobik bozukluğa da neden olabileceği görülmektedir (Arıca, 2009). Musharraf ve Anis-ul-Haque (2018) üniversite öğrencilerinde iyi oluşu incelemişlerdir. Katılımcıların %67'sinin siber zorba davranışlarında buldukları, %24'inin siber mağduriyet yaşadıkları ve %39'unun hem siber zorba hem de siber mağdur olarak kendilerini ifade ettikleri görülmüştür. Siber zorbalığın ve mağduriyetin iyi oluş üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Chu ve arkadaşları (2021) 1067 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada siber zorbalığın strese neden olduğunu bulmuşlardır. Yüksek düzeyde depresyon, stres ve anksiyeteye sahip olan üniversite öğrencilerinin siber mağduriyet yaşadıkları görülürken, yüksek düzeyde depresif belirtiler siber zorba davranışları arttırmaktadır (Martínez-Monteagudo, Delgado, García-Fernández ve Ruiz-Esteban, 2020). Bunun yanında siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında da ilişki bulunmaktadır (Yarar, 2019). Alanyazından elde edilen tüm bu bulgular mevcut araştırma bulgularını desteklemektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre siber mağduriyet ve siber zorbalığın cinsiyete göre farklılaştığı görülmektedir. Erkeklerin kadınlara göre daha yüksek düzeyde siber mağduriyete maruz kaldıkları ve siber zorbalıkta buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber günlük internet kullanım süresi arttıkça bireylerin siber mağduriyet yaşadıkları ve siber zorba davranışlarında buldukları anlaşılmaktadır. Bireylerin siber mağduriyet ve siber zorbalık deneyimleri ile anksiyete, depresyon ve stres düzeyleri arasında da ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın bulgularından hareketle oluşturulan öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Bu araştırma üniversite öğrencilerine yönelik gerçekleştirilmiştir. Siber zorbalık ve siber mağduriyetin farklı yaş gruplarındaki durumunu ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Mevcut araştırmada siber zorbalık ve siber mağduriyet ile anksiyete, depresyon ve stresin ilişkili olduğu bulunmuştur. Siber zorbalık ve mağduriyet ile ilişkili olan diğer psikopatolojik semptomların neler olabileceğine yönelik araştırmalar yapılabilir.
- Siber zorbalık davranışlarında bulunan ve siber mağduriyete maruz kalan bireyler anksiyete, depresyon ve stres sorunlarıyla mücadele etmeleri yönünde ruh sağlığı uzmanlarına yönlendirilebilirler.
- Teknoloji, telefon, internet ve sosyal medya bağımlılığı hakkında üniversite öğrencilerine yönelik psikoeğitim çalışmaları gerçekleştirilebilir.

6. Sınırlılıklar

Psikopatolojik semptomlar arasında yalnızca depresyon, anksiyete ve stres değişkenlerinin incelenmesi araştırmanın ilk sınırlılığı olarak kabul edilebilir. Bir diğer sınırlılık ise yaş grubu olarak görülmektedir. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerine denk gelen üniversite birinci sınıf öğrencilerinden oluşması ve yaş değişkeninin analizlere dâhil edilmemesi bir diğer sınırlılıktır. Katılımcıların internete erişim için kullandıkları cihazların yalnızca cep telefonu ve bilgisayardan oluştuğu görülmüştür. İnternete erişim için kullanılacak birçok cihaz arasında yalnızca bu iki cihazın analize dâhil edilmesi bir başka sınırlılık olarak düşünülebilir. Katılımcıların günlük internet kullanım süresi

değişkeninde ise elde edilen veriler doğrultusunda *üç saat* altı ve *üç saat* üstü kullanım kriteri belirlenmiştir. Bu kriterin yalnızca iki boyuttan oluşması araştırmanın bir başka sınırlılığı olarak kabul edilebilir.

7. Extended Abstract

As a result of the development of information and technology, the usage area of communication devices has also expanded. Thus, many different applications have emerged and people have started to use social media applications. Technology has become an indispensable element of the daily life of individuals. Thus, some differences began to emerge in people's lifestyles (Karaaslan & Budak, 2012; Kuyucu, 2017). Technological developments bring many conveniences and benefits in human life. Ease of communication is seen as the biggest plus of technology. However, these developments also bring many problems that negatively affect human life (Ertem, 2006). One of them is cyberbullying. Cyberbullying behaviors in the digital environment can be listed as follows:

- Swear,
- Defamation,
- Embarrassing messages,
- Accessing private information belonging to someone else,
- Sharing private information belonging to someone else,
- Taking someone else's photos without permission,
- Sharing and disseminating someone else's photo without permission (Erdur-Baker & Kavşut, 2007; Şahin et al., 2010).

People who are exposed to cyberbullying experience cyber victimization. People who are exposed to this victimization experience social and emotional problems (Kestel & Akbıyık, 2016). In addition, these people have to struggle with many psychopathological symptoms (Balci, 2021). Psychopathological symptoms include problems such as depression, anxiety and stress (Akçınar-Yayla & Karaköse-Çelik, 2021; Çam, 2014). Depression, which can be seen together with other disorders, can occur in every society and in every period of life (Deveci, Ulutaşdemir & Açık, 2013; Yüksel, 1984). Another problem caused by cyberbullying is anxiety (Balci, 2021; Durna, 2013). As a matter of fact, there are similarities between the symptoms and causes of anxiety and depression. In fact, these two problems can often be experienced together (Türkçapar, 2004). Stress factor, which is another problem that can accompany depression and anxiety, can also be exacerbated by cyberbullying (Çetin et al., 2012). In this context, the present study aimed to examine the relationships between cyberbullying and cyber victimization, which is an important threat to mental health, and psychopathological symptoms.

In this study, the relational survey method, one of the quantitative research methods, was used (Büyüköztürk et al., 2016). A total of 214 first-year university students (171 women and 43 men) participated in the study. 59 of the participants use the internet for 0-3 hours. 155 people use the internet for over 3 hours. While 175 participants connect to the internet with their mobile phones, 39 of them use the internet via computers. The study group of the research was selected by simple random sampling method. Simple random sampling method is considered as the basis of sampling theories (Johnson & Christensen, 2014).

According to the findings of the research; it was observed that the anxiety, depression and stress levels of the participants did not change according to gender and internet device variables. Participants who spent more time on the internet were found to have higher levels of anxiety, depression and stress. It is seen that the cyberbullying and cyber victimization levels of the participants vary according to the variables of gender and internet usage time. It is understood that men experience higher levels of cyberbullying and cyber victimization than women. In addition, it has been determined that participants who spend more time on the internet experience higher levels of cyberbullying and cyber victimization. It is seen that all variables in the study (cyberbullying, cyber victimization, anxiety, depression and stress) have statistically significant relationships with each other.

Suggestions based on the findings of the study can be listed as follows:

- This research was conducted for university students. Different studies can be conducted to reveal levels of cyberbullying and cyber victimization in different age groups.
- In the current study, it was found that cyberbullying and cyber victimization are associated with anxiety, depression and stress. Research can be conducted on other psychopathological symptoms associated with cyberbullying and cyber victimization.
- Individuals experiencing cyberbullying and cyber victimization can be referred to mental health professionals to deal with anxiety, depression and stress problems.
- Psychoeducational studies on technology, telephone, internet and social media addiction for university students can be carried out.

Keywords: Cyberbullying, Cyber Victimization, Psychopathological Symptoms, Anxiety, Depression, Stres.

Kaynakça

- Akbaba, S., & Eroğlu, Y. (2013). İlköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcıları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 105-122.
- Akçınar-Yayla, B., & Karaköse-Çelik, S. (2020). Covid-19 tanısı almış ve almamış bireylerde salgına yönelik inançlar, bas etme stratejileri ve psikopatoloji arasındaki ilişki: Boylamsal bir çalışma.
- Alhujailli, A., Karwowski, W., Wan, T. T., & Hancock, P. (2020). Affective and stress consequences of cyberbullying. *Symmetry*, 12(9), 1536-1561.
- Alrajeh, S. M., Hassan, H. M., Al-Ahmed, A. S., & Alsayed Hassan, D. (2021). An investigation of the relationship between cyberbullying, cyber victimization and depression symptoms: A cross-sectional study among university students in Qatar. *PLoS One*, 16(12), e0260263.
- Apak, E., & Yaman, Ö. M. (2019). Üniversite öğrencilerinde nomofobi yaygınlığı ve nomofobi ile sosyal fobi arasındaki ilişki: Bingöl Üniversitesi örnekleme. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3(1), 609-627.
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (34), 167-184.
- Balcı, Ş. (2021). *Beliren yetişkinlik döneminde siber zorbalık ve siber mağduriyetin internet bağımlılığı ve sosyal anksiyete ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayram N., & Saylı, M. (2013). Üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık davranışı. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 107-116.
- Bingöl, N., & Tanrıku, T. (2014). Siber zorba ve mağdur olma ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (43).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Chu, X., Li, Y., Wang, P., Zeng, P., & Lei, L. (2021). Social support and cyberbullying for university students: The mediating role of internet addiction and the moderating role of stress. *Current Psychology*, 1-9.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. 2nd Hillsdale Lawrence Erlbaum.
- Çam, H. H. (2014). Adölesanlarda internet bağımlılığı prevalansı ile psikopatolojik semptomlar ve obezite arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Çetin, B., Eroğlu, Y., Peker, A., Akbaba, S., & Pepsöy, S. (2012). Ergenlerde ilişkisel-karşılıklı bağımlı benlik kurgusu, siber zorbalık ve psikolojik uyumsuzluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 637-653.
- Çetin, B., Yaman, E., & Peker, A. (2011). Cyber victim and bullying scale: A study of validity and reliability. *Computers & Education*, 57(4), 2261-2271.
- Çiftçi, H. (2018). Siber Zorbalık Davranışları ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 887-897.

- Çömlekçi, M. F., & Başol, O. (2019). Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 173-188.
- Dalmaç-Polat, Z., & Bayraktar, S. (2016). Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 5(1), 115-132.
- Dalmaz, E. (2014). Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık/mağduriyet, depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deniz, L., & Gürültü, E. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2), 355-367.
- Deveci, S. E., Ulutaşdemir, N., & Açık, Y. (2013). Bir sağlık yüksek okulunda öğrencilerde depresyon belirtilerinin görülme sıklığı ve etkileyen faktörler. *Fırat Tıp Dergisi*, 18(2), 98-102.
- Durna, S. (2019). *Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyet sıklığı ve bunların anksiyete ve depresyon ile ilişkisinin incelenmesi: Konya örneği*. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimleri Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Konya.
- Dursun, S., Gökçe, A., & Aytaç, S. (2020). Siber zorbalık: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Inquiry*, 13(2), 465-485.
- Erbıçer, E. S. (2017). Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin sosyal uyuma ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdur-Baker, Ö., & Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (27), 34-42.
- Eroğlu, Y. (2014). Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyeti yordayan risk etmenlerini belirlemeye yönelik bütüncül bir model önerisi. Yayınlanmamış doktora tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Ertem, F. (2006). *Cep telefonu kullanımının insan ilişkilerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Göger, Z. (2021). *Sosyal medyadaki siber zorbalık ve siber zorbalığa karşı tutumları üzerine bir araştırma: İstanbul ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- İğdeli, F. (2018). Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber zorbalık duyarlılıklarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar*. Eğitim Kitap.
- Karaaslan, İ. A., & Budak, L. (2012). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu özelliklerini kullanmalarının ve gündelik iletişimlerine etkisinin araştırılması. *Journal of Yasar University*, 26(7), 4548-4525.
- Kestel, M. & Akbıyık, C., (2016). Siber zorbalığın öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal durumları üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 844-859.
- Kuyucu, M. (2017). Y kuşağı ve teknoloji: y kuşağının iletişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 845-872.
- Lovibond, P. F. & Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335-343.
- Martínez-Monteağudo, M. C., Delgado, B., Díaz-Herrero, Á., & García-Fernández, J. M. (2020). Relationship between suicidal thinking, anxiety, depression and stress in university students who are victims of cyberbullying. *Psychiatry Research*, 286, 112856.
- Martínez-Monteağudo, M. C., Delgado, B., Inglés, C. J., & García-Fernández, J. M. (2019). Cyberbullying in the university setting. Relationship with family environment and emotional intelligence. *Computers in Human Behavior*, 91, 220-225.
- Musharraf, S., & Anis-ul-Haque, M. (2018). Cyberbullying in different participant roles: exploring differences in psychopathology and well-being in university students. *Pakistan Journal of Medical Research*, 57(1), 33-39.

Özdemir, M., & Akar, F. (2011). Lise öğrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 605-626.

Peker, A. (2015). Negatif duygunun siber zorbalık ve mağduriyete ilişkin yordayıcı rolünün incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1633-1646.

Selkie, E. M., Kota, R., Chan, Y. F., & Moreno, M. (2015). Cyberbullying, depression, and problem alcohol use in female college students: a multisite study. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(2), 79-86.

Semerci, A. (2017). Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve mağduriyet durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1285-1300.

Serin, H. (2012). Ergenlerde siber zorbalık / siber mağduriyet yaşantıları ve bu davranışlara ilişkin öğretmen ve eğitim yöneticilerinin görüşleri. Doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Süslü, D. P., & Oktay, A. (2018). Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetle ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi. *Elementary Education Online*, 17(4), 1877-1895

Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö., & Er, S. H. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarda bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010(21), 257-270.

Tanrikulu, İ. (2020). Siber zorbalık. Anı Yayıncılık.

Türkçapar, H. (2004). Anksiyete bozukluğu ve depresyonun tanınış ilişkileri. *Klinik Psikiyatri*, 4, 12-16.

Yaman, E., & Peker, A. (2012). Ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(3), 819-833.

Yarar, Y. (2019). Lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri ile siber zorbalık siber mağduriyetleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, Ö., Boz, H., & Arslan, A. (2017). Depresyon Anksiyete Stres Ölçeğinin (DASS 21) Türkçe kısa formunun geçerlilik-güvenilirlik çalışması. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 78-91.

Yüksel, N. (1984). Bilişsel işlevleri yönünden normallerle depresif hastaların karşılaştırılması. *Psikoloji Dergisi*, 5(117), 14-15.

Araştırmacıların Katkı Oran Beyanı / Contribution of Authors

Yazarların çalışmadaki katkı oranları %33/%33/%33 şeklindedir.

The authors' contribution rates in the study are %33/%33/%33 form.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışmada herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person in the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale İntihal programlarında taranmış ve İntihal tespit edilmemiştir.

This article was scanned in Plagiarism programs and Plagiarism was not detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules specified within the scope of the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were followed.